

γίας περὶ τοῦ τρόπου μεθ' οὐ ἔπειτε νὰ φέρηται πρὸς τὸν Φίρτζ καὶ Θεόδωρον. Τοσοῦτον δὲ συνεκίνηθη κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην, ὥστε ἡ καρδία τῆς ἐπαλλεὶ καὶ δάκρυα ἐπλημμύρησαν τοὺς ὀφθαλμούς της. Καὶ διάσυγρός της δὲ συνεκίνηθη ἐπίστης ὅταν ἔφθασεν ἡ στιγμὴ καθ' ἣν ἡναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰ τέκνα του εἰς ξένην οἰκίαν, ἀλλ' αἱ διαβεβαιώσεις τῆς συζύγου του περὶ τῆς πρὸς αὐτὰ ἀγάπης της καὶ αἱ καταβληθεῖσαι μητρικαὶ προσπάθειαι της ὑπέρ αὐτῶν, τοσοῦτον τὸν εἶχον δεσμεύσει, ὥστε θὰ ἡδίκει ἔχυτὸν ἐὰν δὲν ἐφαίνετο ἀρκούντως εὐγνωμοτινὸς πρὸς αὐτήν.

Ἡ Λουΐζα ἔμεινεν ἐν τῇ οἰκίᾳ μετὰ τῆς ὑπηρετοῦ πλησίον τῶν μικρῶν. Ἐμάνθανε τὴν Γαβριέλλαν νὰ βαδίζῃ, καὶ εἰς τὰ πρῶτα αὐτῆς βάματα ἡ καρδία της ἦτον μεγίστη. Καὶ ὅμως τὸ προσκεφάλαιον τοῦ μικροῦ Βρουνώ, ἐπὶ τοῦ δόπιον προσέκλινε τὴν κεφαλήν της ἕτοι κάθυγρον ἐκ τῶν θερμῶν δακρύων, τὰ δυοῖς ἔχυνε συγγάκις διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν ἀδελφῶν της.

Δεῦν ἐπέρασαν πολλὰ ἔτη καὶ τὸ κενὸν τοῦτο ἐπληρώθη ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ. Οἱ γεσταὶ καὶ οἱ Ἑλληνικοὶ καὶ Ρωμαϊκοὶ χρόνοι ἔδοσκεν ὄντος ἐν τῇ νέᾳ γενεᾷ ἡ Κορνηλίας, ἡ Ἀδελγόνδη καὶ ἡ Θορίλδη, ὁ Βρουνώ, ὁ Ἀρθούρος καὶ ὁ Δουΐσκος ἐπλήρωσαν ἀλληλοδιαδόχως τὸ πρεσβυτερίον, καὶ ἐν καιρῷ τῶν δικκοπῶν καὶ τῶν ἐπισήμων ἕοτεν μόλις ὑπῆρχε θέσις διὰ τὸν Θεόδωρον καὶ τὸν Φίρτζ, οἵτινες δὲν συγκατηριθμοῦντο πλέον μεταξὺ τοῦ νέου τούτου πλήθους. ὅταν ἐκτάκτως ἤρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν δι' ἐπίσκεψιν ἔσυρον κατὰ μέρος τὴν ἀδελφήν των Λουΐζων καὶ τρώτουν αὐτήν. »Εἶπε μαζὶ ὑπάρχει καὶ ἔτερος; —

ΑΙ ΕΛΛΗΝΙΔΕΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΜΗΡΙΚΗΣ ΕΠΟΧΗΣ. ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

(Ἐν τῇ γερμανικῇ ἐπιθεωρήσεως).

Η ΜΕΛΕΤΗ τοῦ τε κοινωνικοῦ καὶ πολιτικοῦ τῶν γυναικῶν χαρακτῆρος ἐν τῇ ὅμηρικῇ ἀρχαιότητι, ἡ παρουσίασις αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ἀληθῆ μορφὴν ἢν οἱ ὑπὸ ἄλλων μεριμνῶν περισπώμενοι πολιτικοὶ ιστορικοὶ ἀδυνατοῦσι νὰ ἰχνογραφήσωσιν, ἡ ἀνάδειξις πάσης τῆς λαμπρότητος καὶ τῆς ἵσχυος αὐτοῦ κατ' ἀντιπράθειν πρὸς τοὺς νεω-

τέρους χρόνους: πρὸς δὲ ἡ κατάδειξις τῶν ἐλαττωμάτων ὑπὲρ τὸ δέον αὐθαιρέτου συστήματος ἀνεπαρκοῦς πρὸς τὴν ἐντελῆ τοῦ λογικοῦ ἴνσανοποίησιν, καὶ ἡ ἐν τῇ ἐπιθεσίᾳώσει τῶν καλῶν ἀποτελεσμάτων τοιούτου συστήματος ἀναζήτησις στοιχείων πρὸς λύσιν τῶν ὑπὸ τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης προβαλλομένων ζητημάτων, ταῦτα πάντα εἰσὶ τὸ ἀντικείμενὸν τῆς παρούσης πραγματείας, ἡτις ἐρείδεται, ὡς θέλομεν ἰδεῖ, ἐπὶ τῶν ἀξιολογωτέρων μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς παραδόσεως, δηλαδὴ ἐπὶ τῆς ἀναλύσεως τῶν κοινῶν τοῦ ἔθνους ἡθῶν μᾶλλον, ἢ ἐπὶ τῆς τῶν ἰδιαιτέρων ἰδεῶν τῶν πρεσβευομένων ὑπὸ τινῶν φιλοσόφων καὶ ιστορικῶν.

Τῷ δόντι, παρ' ἄπασι τοῖς ιστορικοῖς λαοῖς, ἡ εἰκὼν τῆς κοινωνικῆς ὑπάρχεως τῶν γυναικῶν παρουσιάζεται ὡς τὸ ἀναπόφευκτον τῆς πολιτικῆς συμπλήρωμα· αἱ γυναικεῖς εἰσὶν ἡ ψυχὴ τῆς οἰκίας, τὸ κέντρον δηλαδὴ πάσης ἔθνης ἐνεργείας μὴ ἀναγομένης εἰς τὴν διαχείρησην τῶν δημοσίων δικαίων ὅμως παρετηρήθη ὅτι ἐφ' ὅσον ἡ ἀξιολογότης τοῦ μέρους δὲ λαμβάνουσιν αἱ γυναικεῖς εἶναι σμικροτέρα, ἐπὶ τοσοῦτον μᾶλλον αἱ κυβερνήσεις προσεγγίζουσι τὸν θεωρητικὸν τῆς τελεούτητος τύπον.

Ἐξω τῆς οἰκίας ἡ γυνὴ ἀπογυμνοῦται τῶν γονήτων αὐτῆς καὶ τῆς ἵσχυος τῆς. ὅτε κέντρον τῆς κυβερνήσεως εῖναι τὸ βασιλικὸν ἀνάκτορον, ἡ ἀνασσα τῆς οἰκίας δύναται ἀκινδύνως νὰ καθέξῃ τὴν πρώτην θέσιν· ἀλλ' ὅταν τὸ κέντρον τοῦτο εἴναι ὁ Φόρος εἴτε ἡ Ἀγορὰ, ἡ γυνὴ δὲν ἐγκαταλιμπάνει τὴν κατοικίαν της ὅπως καταβήῃ ἐν αὐτῇ. Η ιστορία ἐπιθεσίαι τοῦτο διὰ πανδήμου μαρτυρίας· ὅσῳ μᾶλλον τὸ ἔθνος προύχωρησε πολιτικῶς, τόσῳ πλειότερον καὶ ἡ ἐξωτερικὴ τῶν γυναικῶν δραστικότης ἀναφαίνεται μηδαμινὴ καὶ ἀσήμαντος, καθότι ἡ γυνὴ οὐδέποτε ἀναμιγνύεται εἰς τὰ πολιτικὰ ὡς ἀτομον, εἴτε δυνάμει τοῦ δημοσίου δικαίου, ἀλλὰ δυνάμει προνομίου καὶ ὡς εὑρισκομένη εἰς ἰδιάζουσαν ὅλως θέσιν.

Άλλα παραλείποντες τὰς ἀργαίας γυναικοκρατίας ὃν ἔχην τινὰ διεσώθησαν παρά τις τηνίμιαγρίσις ἀφρικανικῆς φυλαῖς, καὶ σκεπτόμενοι ἐπὶ τῶν ἡμετέρων φύλῶν, ἀνευρίσκουμεν τὴν γυναικα ἀναμιγνυούμενην εἰς τὰ δημόσια μόνον ἔνεκα τῶν συγγενικῶν πρὸς τοὺς κυβερνῶντας δεσμῶν της, εἴτε δαλαδὴ ὡς σύζυγον, εἴτε ὡς κληρονόμον, εἴτε τέλος ἔνεκα δεσμῶν ἡττον ἵσχυρῶν, δείποτε δημοσίως δεσμῶν αἴματος, καὶ ἔνεκα τῆς γεννή-

σεώς της ἐν τοῖς κόλποις τῆς προνομιούχου γενέσεως, ὡς ἐπὶ παραδείγματι αἱ ἡγουμένισσαι τοῦ φεουδαλισμοῦ.

Ἐν ταῖς δημοκρατίαις αἱ γυναικεῖς, μὴ ἔξαστοῦσαι πολιτικὰ δικαιώματα, λαμβάνουσιν ἐννόμως ἢ ἐκνόμως διληγότερον ἐνέργον μέρος ἢ σὸν ἐν ταῖς μοναρχίαις καὶ ἀριστοκρατίαις· ἐν ταῖς δημοκρατίαις οὐχὶ μόνον δὲν ὑπάρχει διαδοχὴ ἐπιβάλλουσα αὐταῖς ἔργα καὶ καθήλοντα δημόσια, ἀλλ᾽ ἀπὸ ἐναντίας ἢ ἀλλαγὴ τῶν κυβερνώντων, ὑπάτων, προέδρων, ὑπουργῶν εἴτε δικτατόρων, δὲν χορηγεῖ αὐταῖς τὸν ἀναγκαῖον γρόνον ὅπως συσσωρεύσωσι τὰ μέσα τῆς ἐμμέσου ἐπιφρόνησης των. Ἐν ταῖς μοναρχίαις ὅμως, ἢ γυναικεῖαις ἴσχὺς ἐπιδρᾷ κατ᾽ ἀντίθετον λόγῳ· πρὸς τὰς εἰς τὸ ἔθνος χορηγηθείσας ἐγγυήσεις. Εἴτε ἡ κυριαρχίαις κυβερνᾷ τὸν ἡγεμόνα της, εἴτε βασιλέεις ἐμμέσως διὰ τοῦ βασιλέως, οὗ τὴν καρδίαν κατέζουσιάζει νομίμως καὶ μὴ, ἢ ἐπιφρόνησης αὐτῆς εὑρίσκεται περιωρισμένη ἢ ἀπόλυτος ὡς εἶναι περιωρισμένη καὶ ἀπόλυτα αὐτὰ τὰ βασιλικὰ προνόμια.

Οὕτω ἡ γενικὴ πρόοδος κατέργησε μὲν τὰ προνόμια τινῶν γυναικῶν, ἀλλὰ δὲν ἀντικατέστησε μέχρι τούδε ὅπερ ὅλων τὴν ἴσοτητα τῶν δικαιωμάτων, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται ἵσως νὰ θεωρηθῇ ὡς βελτίωσις τῆς τύχης αὐτῶν, καὶ ὡς ὁ ἀνώτατος τῆς ἀναπτύξεως των τύπος.

Μ' ὅλα ταῦτα, παρά τισιν ἔθνεσι, παρό οἵδιοι πολιτισμὸς ἔχθασεν ἐν τῇ ὡριμότητι, ἐπεφυλάχθησαν διὰ τὰς γυναικας δύο ἔτι πολιτικαὶ θέσεις, ἢ τῆς συνταγματικῆς βασιλίσσης καὶ ἡ θέσις τῆς ἀντιβασιλίσσης. Τὸ γυναικεῖον πνεῦμα τοσοῦτον προσφυῶς ἀρμόζεται πρὸς τὰς δύο ταῦτας ὑπουργίας, καὶ τοσαῦτα σημαντικὰ ὠφελήματα παρέσχε τῇ κοινωνίᾳ, ὡστε τὴν σήμερον ἡ ἀπὸ τῆς πολιτείας ἔξωσις τῶν γυναικῶν, ἡτις ἀπανταχοῦ σχεδὸν ἐπραγματοποιήθη, οὐδόλως ἀπειλεῖ σπουδαίως τοῦ ν' ἀποδιώξῃ αὐτὰς καὶ ἀπὸ τοῦ τελευτίου ἀσύλου ἔνθα κατέφυγεν ἡ φιλοδοξία αὐτῶν καὶ ἡ κυβερνητική των ἴκανότης.

Αἱ κατά τι ἐπίπλαστοι ἐνδείξεις ὑποταγῆς καὶ αἱ πάνδημοι τιμαι διὰ ὃν ὁ συνταγματικὸς μονάρχης πειριθάλλεται, ἀντιφάσκουσι πρὸς τὴν μεταξὺ ἀνδρῶν ἐνυπάρχουσαν ἴσοτητα, ἐνῷ ταῦτα συμφωνοῦσιν ἀρισταὶ πρὸς τὸν σεβασμὸν δὸν ἡ ἀνδρικὴ φιλοφροσύνη ἀπονέμει εἰς τὸ ὡραῖον φῦλον, παρό τῷ ἄλλως τε ἡ λεπτότης καὶ ἡ τῆς συμπεριφορᾶς ἐύκαμψία, τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα τῆς βασιλικῆς

λειτουργίας πρασόντα εἰς τὸν οἰκείότερα ἢ εἰς τὸ ἄρρεν φῦλον.

Πρὸς τούτοις, τὰ ἐκ τοῦ δικαιώματος τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης ἐκπηγάζοντα δυστυχήματα, ὅταν τοῦτο ἀνατίθεται εἰς τὰς χεῖρας ἀνδρὸς ἀκορέστου πολεμικῆς δόξης καὶ ἀπεριορίσου ἔξουσίας, δὲν εἴναι τόσον ἐπίφοβα ὅταν ἀνατίθεται τὸ δικαιώματα τοῦτο εἰς βασιλίσσην, εἰς ἣν ὁ τίτλος τοῦ ἀρχηγοῦ τῶν ἔθνων δυνάμεων οὐδέναχ χορηγεῖ ἀτομικὸν γόντρον, καὶ κατὰ συνέπειαν οὐδὲν μέσον τοῦ νὰ δύναται νὰ καταστήσῃ τὸν στρατὸν δργανὸν ἐσωτερικῶν διαταράξεων. Ἐκ τούτου παρατηροῦμεν ὅτι αἱ συνταγματικαὶ κυβερνήσεις εὐδοκιμοῦσι περισσότερον καὶ ἀποκαθίστανται μονιμώτεραι παρὰ τοῖς λχοῖς, παρὸ οἵδιον δὲν ἴσχυει ὁ σαλικὸς νόμος· δυνάμεις μάλιστα νὰ εἰπωμεν ὅτι εἰς τὰς λοιπὰς χώρας οὐδὲ κανὸν ἐγκαθιδρύθησαν πράγματα κυβερνήσεις τουαῦται. Ή μοναρχία ἐν Ἀγγλίᾳ, ἐν Ἰσπανίᾳ καὶ Πορτογαλίᾳ διηλθήσεις εἰς ἣν ἡ συνταγματικὴ Γαλλία δὲν ἀντέσχει, ἢ Πρωσσία μετὰ δυσκολίας διέρχεται, καὶ αἰτίας μακρόθεν ἀπειλοῦσι τὴν ἐν τῷ περιόδῳ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς εύρισκομένην Ἰταλίαν. Πρὸς τιμὴν ὅμως τοῦ πολιτικοῦ πνεύματος τοῦ γαλλικοῦ λαοῦ ἀς προσθέσωμεν ἐνταῦθα, δτη ἡ Γαλλία, εἰ καὶ δὲν συγχωρεῖ εἰς τὰς γυναικας τὴν διαδοχὴν τοῦ θρόνου, ἡγάπησεν ὅμως ἀείποτε τὰς ἀντιβασιλίσσεις, καὶ διήγαγεν εὐτυχῆ βίον ἐν πολιτείᾳ οὔσῃ ἐν ἀρμονίᾳ πρὸς ἓνα τῶν φυσικῶν νόμων.

Τὴν κυβέρνησιν μιᾶς βασιλίσσης δύναται τις νὰ δνομάσῃ «καλλίστην τῶν Δημοκρατῶν» οὐχὶ δὲ καὶ τὴν κυβερνήσειν συνταγματικοῦ βασιλέως. Τῷ ὄντι, τὸ διὰ τοῦ συμβόλου τῆς ἀδυναμίας ἐπιστεγαζόμενον κοινωνικὸν οἰκοδόμημα δὲν δρίσταται, κατὰ τὸ φαινόμενον, εἰμὴ διὰ τῆς τῶν πάντων συγκαταθέσεως, ὡς δὲ τὸ δημοκρατικὸν ἰδεῶδες τῶν Ἑλλήνων, ἐρείπεται καὶ τοῦτο ἐπὶ μόνης τῆς πειθαρχίας.

Ἀλλ' ἡ τοσοῦτον κανονικὴ θέσις τῆς συνταγματικῆς βασιλίσσης εἴτε ἀντιβασιλίσσης δὲν πραγματοποιεῖται, μ' ὅλα ταῦτα, εἰμὴ διὰ σπανίας ἢ μᾶλλον ἔξαιρετικῆς συνδρομῆς τῶν περιστάσεων διὰ τοῦτο, ἐν γένει λαλοῦντες, ἡ πολιτικὴ ἴστορία δὲν εἴναι ἴστορία τῶν γυναικῶν ἀπὸ ἐναντίας, εἴτε ἀναλογισθῶμεν τὴν μπὸ τῶν γυναικῶν δοθεῖσκων θρησκευτικὴν ἀθησιν, εἴτε θελήσωμεν ν' ἀναλύσωμεν τὸ ἰδεῶδες τοῦ γυναικείου φύλου οἷον λαύς τις τὸ φαντάζεται, τὸ θεοποιεῖ καὶ τὸ λα-

τρεύει ἐν τῇ λατρείᾳ του, ή οἷον τὸ ἔξυμνοῦσιν οἱ ιδέας τῶν φιλοσόφων, ὡς ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμέναι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, παραλείψαντες ἐντελῶς τὴν εἰς τὰ τέλος, ἐρευνήσωμεν τοὺς συστατικοὺς τῆς οἰκογενείς νόμους, τὴν ἀνατροφὴν, τὰ ιδιωτικὰ ἥθη ή τὰς κοινωνικὰς λειτουργίας τῶν γυναικῶν, εὑρίσκομεν ὅτι αὐταις κατέχουσιν ἀείποτε σχεδὸν τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ θρησκευτικῇ, φιλολογικῇ, καλλιτεχνικῇ καὶ ἥθικῃ ἰστορίᾳ.

Τὸ πολύπλοκον τοῦτο κατὰ τὸ φαινόμενον ἀντικέιμενον λαμβάνει ἐν τῇ πραγματικότητι διπλῆν τινα ὄψιν, διότι αἱ γυναικες δύνανται: νὰ θεωρηθῶσιν ὅτε μὲν ὡς διεπόμεναι ὑπὸ τῶν ἐπικρατούντων ὕρων διακέσου τινὸς δοθείστης κοινωνίας, ὅτε δὲ ὡς ἀντεπιδρῶσαι ἐπ’ αὐτῆς καὶ συνεργοῦσαι εἰς τὴν τροποποίησίν της Ἀλλ’ ἡ γυναικεία δραστικότης δὲν ἐκδηλούεται διὰ περιφρανῶν εἴτε ἀπορισθεὶτων πράξεων, διὰ τοῦτο τὴν ἰστορίαν τῶν γυναικῶν ἡδυνάμεθα νὰ δρίσωμεν, ἰστορίαν τῶν συλλήδον ὑπολαχθηκούσῶν ἰδεῶν τοῦ ἔθνους ἢ ἰστορίαν τοῦ μυχίου αὐτοῦ βίου.

II

Τοιαύτη μελέτη εἶναι πολὺ δυσκολωτέρα ἀφ’ ὃσον εἶναι ἡ ἀπλὴ συσσώρευσις γεγονότων, καθότι οὐ τε χρονογράφοι καὶ ἰστορικοὶ ἀκουσίως σχεδὸν χρηγούσιν ἡμῖν ἐνίστεις εἰδήσεις ἀλλοτρίες τῶν πολιτικῶν συμβάντων. Ἀλλ’ ὅμως μεγάλως ἀνταρμένουσι τὰς προσπαθείας τοῦ διὰ τοσούτων μόγθων εἰσιδύοντος εἰς τὰς ἐνδομέρους ιδέας δεδομένου τινὸς πελειτισμοῦ, τὰ μεγάλα καὶ ἀξιόλογα ἔξαγομενα ἀτινα ἐπιτυγχάνει οὗτος ἐπὶ τέλους! Τῷ ὅντι, ἀνευ τῆς τῶν ἰδεῶν ἀντιλήψεως, τι ἀλλο εἰσὶ καὶ αὐταὶ αἱ δραματικῶτεραι τῶν σκηνῶν, ἢ ἥθροισμα κενῶν ἐννοίας λέξεων.

Ποία δὲ εἶναι ἡ ἰστορία τῶν ἰδεῶν ἥτις ἀληθῶς ἔξηγεται, συμπληροῖ καὶ ἴσχυροποιεῖ τὴν ἰστορίαν τῶν πολιτικῶν πράξεων; Ἐπεκναλέγομεν καὶ αὖθις, ὅτι ἡ ἰστορία τῶν ἰδεῶν, ὅσαι ὠρίσθησαν εἰς διεργὴ βίου, εἶναι ἡ ἰστορία τῆς τοῦ γυναικείου φύλου ἀναπτύξεως: μάτην δὲ μεγαλοφύλης ἀνήρ συλλαμβάνει προοδευτικήν τινα μεγάλην ἰδεῶν πᾶσαν ιδέαν ἣν ἡ γυνὴ δὲν ὑποδέχεται ἐντὸς τοῦ θαλάμου της ἀποθέξειν ἄγονος, καὶ τοῦτο ἀπέδειξεν ἴκανῶς ἡ πεῖρα τοῦ ἡμετέρου αἰῶνος. Καθ’ ὃσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἀρχαίνειν Ἑλλάδα, ἡ ἀλήθεια αὕτη παρεγνωρίσθη λίγην. Ἡ ἰστορία τῶν ἰδεῶν τῆς ἐλλήσθη ὑπὸ μεταχωσικὴν καὶ ἀφορημένην ἔποιψιν ἀνέλυσαν λίγαν λεπτολόγως τὰς

ιδέας τῶν φιλοσόφων, ὡς ὑπάρχουσιν ἐκπεφρασμέναι ἐν τοῖς συγγράμμασιν αὐτῶν, παραλείψαντες ἐντελῶς τὴν εἰς τὰ τέλος ἥθη καὶ τὸν ιδιωτικὸν τῶν ἀρχαίων βίου ἐκδηλουμένην γενικὴν ιδέαν τούτου ἔνεκα, ἡ ἀρχαιότης, ὡς νομίζεται ἐν ταῖς σχολαῖς ἡμῖν, ἥκιστα δροιάζει πρὸς τὴν ἀληθινὴν ἀρχαιότητα.

Οἱ τραχικοὶ τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες ὑπὸ ἑτέρων μορφὴν εἰσὶ μεγάλοι ἴστορικοί, ἐφρόντισαν νὰ θέσωσι τὰς περὶ αὐτοὺς ἐπικρατούσας μέσας ιδέας εἰς τὸ στόμα περιληπτικοῦ τινος προσώπου, δηλαδὴ ὁ χορός. Ἄς φαντασθῆ τις, εἰ δυνατὸν, τὰ δράματα τοῦ τε Σοφοκλέους καὶ Αἰσχύλου ἂνευ χρωῶν! ὑπὸ δροίσκων καὶ ἀνάλογον κολόθωσιν, ἀπογεγυμνωμένη δηλαδὴ τῶν δημοτικῶν αὐτῆς στοιχείων παρουσιάζεται ἡμῖν ἡ ἰστορία τῶν ιδεῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἐν τοῖς σοφωτάτοις τῶν ἡμετέρων συγχρόνων συγγράμμασιν.

Πρὸς τὴν ἀξιοθήσην ταύτη ἐλλείψει, δέοντα προσθέσωμεν καὶ τὰ λάθη τῆς ἐκτιμήσεως, καθότι πολλοὶ, οὐδόλως ἀναλογισάμενοι τὰς περιστάσεις, ἔξέλαθον δια ἀπολύτους ἀληθείας τὰς ὑπὸ τῶν φιλοσόφων καὶ ἥθικολόγων τῆς μεταγενεστέρας ἀρχαιότητος ἐκφερθείσας κρίσεις ἐπὶ προγενεστέρων ἐποχῶν διεύθυντας οὐδόλως ἡσχολήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ἡ μᾶλλον, εἰπεῖν παρεδέχθησαν ἀνεξέστατως τὰς ὑπὸ ἐπιφανῶν ἀνδρῶν κατ’ ἀντίδρασιν πρὸς τὰς τάσεις τῶν συγγράνων των συγματισθείσας κρίσεις. Τέλος, ή σιωπή, καὶ ἡ ἀσάφεια τῶν ὑπαρχουσῶν πληροφοριῶν ἔξηγήθησαν κατὰ τὸν ἴδιον τοῦ κρίνειν ἐκάστου τῶν νεωτέρων τρόπον συγγραφέων καὶ ὑπὲρ τοῦ ζητήματος δὲ ἔκαστος αὐτῶν προσέβάλλετο νὰ λύσῃ.

Καὶ ἀλλοτε μὲν ἔξέλαθον ὡς ἀποδείξιν τῶν ἀρχαίων ἥθη τὸ κείμενον νόμου τινὸς, ἀναφερόμενου ὑπὸ τινος τῶν Ἀθηνῶν δικηγόρου πρὸς τὸ συμφέρον τῆς δίκης ἣν ὑπερήσπιζε, καὶ γινώσκοτος ὅτι δὲν θή παρεδέχαλον τὴν μαρτυρίαν του πρὸς τὸν κώδηκα τοῦ Σόλωνος: ἀλλοτε δὲ ἐπὶ ἐνὸς καὶ μόνου γεγονότος ἐστήριξεν τὴν ὑπαρξίαν ἀμφιβάλλομένου νόμου.

Η σπάνις ἀρχαὶ τῶν ἀποδείξεων καὶ ἡ κατάχρησις τῶν ἔξηγητῶν συντελοῦσιν εἰς τὸ νὰ διατελῶμεν ἐν ἀγνοίᾳ τῶν ἀληθῶν ἰδεῶν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἡ ἀγνοικα αὕτη εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀξιοθήσητος, καθ’ ὃσον ἡ ἰστορία καθίσταται ἀναγκαιοτέρᾳ ἵσως πρὸς κατανόσιν τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἢ πρὸς κατανόσιν οἵουδήποτε ἄλλου.

Τῷ ὅντι, ή ἡθικὴ καὶ κοινωνικὴ ἴστορία δὲν τηρεῖ σταθερὰν πρὸς τὴν πολιτικὴν ἀναλογίαν· ὅτε μὲν ἡ τελευταῖς αὐτῇ ἐπικρατεῖ, καὶ διοῦ μὲ αὐτὴν ὑπερισχύει τὸ ἀνδρικὸν γοινέον, ὡς τοῦτο συνέβη ἐπὶ τῆς πρώτης γαλλικῆς ἀντοκρατορίας, ὅτε ὁ ἰδιαίτερος βίος κατ’ οὐδὲν ἐλογίζετο, καὶ κατὰ πλειοτέραν ἔτι ἀνάγκην ἔν τῇ συγχρόνῳ Ἰταλίᾳ ὅπου αἱ γυναικεῖς, ἡττηθεῖσαι μετὰ τοῦ Γαρibaldī, ἔξεπεσαν, πρὸς καιρὸν ἀναμφιθόλως, ἀπὸ τῆς ὑψηλῆς θέσεως ἦν. ἀείποτε κατεῖχον ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ ὅτε δὲ τὰ ἡθικὰ καὶ αἱ ἴδεας προηγοῦνται τῶν νόμων, ή πρόδος τελεῖται ἐν μέσῳ τῆς πολιτικῆς παρακμῆς, καὶ τότε τὸ γυναικεῖον στοιχεῖον ἀναλαμβάνει ἀνωτέραν θέσιν, ὡς ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν ίδιην ἐκατοντατετρίδα.

Η ἀρχαῖα Ἑλλὰς παρουσιάζει ἀλληλοδιαδόχως τὰ δύο ταῦτα ἄκρα ἐναντία, ὡς καὶ τὰς μεταξὺ αὐτῶν ἀποχρώσεις. Μόλις ταῦτα, καὶ καθ’ ἓν ἐποχὴν ἔνεκα τῆς ἐπικρατήσεως τῆς πολιτικῆς, αἱ γυναικεῖς τῆς Ἑλλάδος ἐσίγων ἴδιωτεύουσαι, ή θέσις αὐτῶν καὶ ἡ ὑπολανθάνουσα ἐπιρρόη των εὑρίσκονται ἔτι οἰκειότερον σύνδεσμόνται πρὸς τὰς τύχας τῆς πατρίδος των, ἢ ὅσον σήμερον ἐν τισιν εὐρωπαϊκαῖς χώραις¹ αἰτία δὲ τούτου εἴναι ή ἕτις ζικὴ διαφορὰ τῆς περὶ ἔθνους ἴδεας, ήν ήμεῖς ἐσχηματίσαμεν καὶ τῆς αὐτῆς ἴδεας τῆς συγηματισθείσης ὑπὸ τῶν ἀρχαίων.

(Ἐπειταὶ συνέχεια.)

ΦΥΣΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

Περὶ βολίδων, διαττόντων ἀστέρων καὶ ἀερολίθων.

ΠΟΛΛΑΚΙΣ βλέπομεν ἐν ὥρᾳ νυκτὸς φωτεινὰ τινὰ σώματα, ὅμοια μὲν ἀστρα, διατρέχοντα μετ’ ἀκατανόητου ταχύτητος μέγα διάστημα τοῦ οὐρανοῦ καὶ ὑστερὸν ἔχαφανιζόμενα: ἐνίστε τὰ τοιαῦτα σώματα κινούμενα: ἐκπέμπουσι φλόγας καὶ τινὰ μάλιστα διαρρήγνυνται μετὰ βροντώδους κρότου εἰς πολλὰ τεμάχια τὰ ὅποια καταπίπτουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἑλληνες (1) εἶχον ἀμυδρὰς περὶ τούτων γνώσεις, ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ μεταγενέ-

τεροι μέχρι τοῦ τέλους σχεδὸν τῆς παρελθόντος ἐκατοντατετρίδος. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἀπεδίδοντο τὰ τοιαῦτα φαινόμενα εἰς ἀτμοσφαιρικὴν αἴτια, εἰς συμπυκνώσεως ἀναθυμιάσεων καὶ τὰ τοιαῦτα, ἐπειδὴ δὲ παρουσιάζοντο εἰς τὸν οὐρανὸν ὑπὸ ποικίλας ὅψεις, καὶ δότε μὲν ἔξηφανίζοντο ἀψοφητί, δότε δὲ ἔβρόντων καὶ διερρήγνυντο εἰς πολλὰ τεμάχια τὰ ὅποια κατέπιπτον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπέδιδον εἰς αὐτὰ διαφόρους ὀνομασίας καὶ τὰ μὲν πρῶτα ἀπεκάλουν διάτοπας ἀστέρας καὶ ἀστέρων διαδρομάς, τὰ δὲ δεύτερα βολίδας ή πετομέρας δρακαιάς.

Οἱ ἀπλοῦς λαὸς ὅστις τὰ δυσεξήγητα φαινόμενα θεωρεῖ ἀείποτε καὶ ὑπερφυσικά, ἀπέδιδεν εἰς τὰ μετεωρολογικὰ τοῦτα φαινόμενα δύναμιν προγνωστικὴν καὶ ἐπίστευεν αὐτὰ ὡς προαγγέλους δυστυχημάτων καὶ ταλαιπωριῶν. Περὶ τὴν τέλη ὥμως τῆς τελευταῖς ἐκατοντατετρίδος φυσιολογοὶ τινὲς, ἐπιστήσαντες ἴδιαζόντως τὴν προσοχήν των εἰς τὰ μυστηριώδη ταῦτα φαινόμενα κατώρθωσαν μετὰ πολλὰς καὶ συντόνους παρατηρήσεις νὰ ἔχαριθωσασι σαφέστερον τὰ περὶ τούτων ὁ περικλεῆς μάλιστα Ἀλέξανδρος Οὐμβόλδος, ὁ ἀπαθανατίσας τὴν μνήμην του διὰ τοῦ πολυτιμοτάτου αὐτοῦ συγγράμματος ‘Ο Κόσμος παρέχει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εὐρυτάτας καὶ περιεργοτάτας πληροφορίας.

Κατ’ αὐτὸν αἱ βολίδες καὶ οἱ διάττοντες ἀστέρες εἴναι μικρὰ σώματα μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς πιθανὸν φύσεως (συμπεραίνων τοῦτο ἐκ τῆς διμοιδητοῦς τῶν παραγομένων ὑπὸ τῶν δύο τούτων φαινούμενων) περιγράφοντα περὶ τὸν ἥλιον κανοειδεῖς τομὰς, καθόλου ὑπείκοντα εἰς τοὺς γενικοὺς περὶ ἔλξεως νόμους καὶ οὐδεμίαν ἔχοντα σχέσιν πρὸς τὴν γῆν, παρερχόμενα δὲ πλησίον αὐτῆς φλογίζονται διὰ τῆς πρὸς τὴν ἀτμοσφαιρίαν τοῦ ἡμετέρου πλανήτου ἐπαφῆς ἢ δι’ ἄλλην τινὰ ἀγνωστὸν αἴτιαν: ἐνίστε μάλιστα διαρρήγνυνται μετὰ πατάγου καὶ ἐκσφενδονίζουσιν ἐπὶ τῆς γῆς σιδηρούχους τινὰς ὅλας καλουμένας ἀερολίθους.

Περιέργον δὲ εἴναι ὅτι ή ποσότης τῶν διαθέοντων τούτων ἀστέρων δὲν εἴναι καθ’ ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ίση. Οὕτω φερόμενον δυνάμεθα νὰ ἰδωμεν ἀνεῦ μὲν τηλεσκοπίου τὸν Φεβρουάριον τέσσαρας περίπου τοιούτους ἀστέρος διατρέχοντας τὸν οὐρανὸν ἀνὰ πᾶσαν ὥραν, τὸν Ἰούλιον 12, τὸν Αὔγουστον 100 τὸν Σεπτέμβριον 8 καὶ τὸν Ὁκτώβριον 50· διὰ δὲ τηλεσκοπίου πολλὰς ἐκτοντάδας ἀνὰ πᾶσαν ὥραν.

(1) Ἀπέδιδον τὴν πτῶσιν τῶν ἀερολίθων εἰς ἐκκρήζεις ὑφεστείων. Οἱ Πλούταρχος εἰς τὸν βίον τοῦ Λυσανδροῦ καὶ ἀλλοὶ πρὸς τούτοις συγγράφεις ἀναφέρουσι περὶ κολοσσάσιου ἀερολίθου πεσόντος κατὰ τὴν γένεσιν τοῦ Σωκράτους παρὰ τὸν Αἴγαος ποταμόν.